

Gazeto

Andaluzia

Andaluzio per si, por Hispanio kaj la Homaro

Olivares (Sevilo)

Aprilo / Junio 2022

Enhavo

- P. 03 Esperanto en Andaluzio.**
- P. 06 Anita Delgado, la malaganino kiu fariĝis Princino de Kapurthalo.**
- P. 11 La cultura esperantista.**
- P. 14 Lingva Angulo: Kioma horo estas?**
- P. 18 Poezia Angulo.**
- P. 19 Nuntempa Vortaro.**
- P. 22 Folioj por Praktikado.**
- P. 28 Turismi en ... Olivares (Sevilo).**
- P. 32 Notoj pri Esperanto kaj Andaluzio: Juan Lobo Gago, sevila anarkisto kaj esperantisto.**
- P. 34 $E=mc^2$ Scienca Angulo: Kiom da fojoj oni povas uzi oliv-oleon en fritado?**
- P. 35 Flamenko: La "Jaberas".**
- P. 37 Fervojista angulo: La unua fervoja linio en Andaluzio.**
- P. 39 Nun Ni. Junulara Paĝo.**
- P. 41 Komikso.**
- P. 48 Andaluzia kuirarto: Kordova Mazamorra.**
- P. 50 Misteroj kaj Legendoj de Andaluzio: Misteroj en Pilar de Moya (Jaeno)**
- P. 52 Vorto-ludoj.**
- P. 54 Humuro.**

Gazeto Andaluzia

Fundada por D. José Garzón Ruiz, en San Fernando (Cádiz) en 1910. Órgano oficial de la Asociación Andaluza de Esperanto.

EDITA: Asociación Andaluza de Esperanto

REDACCIÓN: C/ Ánfora 6 5-D
29013 Málaga (Hispanio)

DEPÓSITO LEGAL: MA-1136/86.
ISSN: 1576-0618.

DIRECTOR: Ángel Arquillos López

REDACTORES:

José María Rodríguez Hernández
Alejandro Burgos Escalante

COLABORADORES:

Vicente Herrera Cobo
Gabby Danaé Cañada Rueda

Sur la kovrilo:

Palaco de la Grafo-Duko de Olivares, nuntempe urbodomo de la vilaĝo.

Olivares (Sevilo)

ESPERANTO EN ANDALUZIO

MIGUEL FERNÁNDEZ PRELEGIS PRI LAIKISMO, ESPERANTO KAJ POEZIO EN GRANADO.-

La pasintan 2-an de junio, organizita de la Universitato de Granado kaj la asocio "Laika Andaluzio", okazis hispanlingva prelego pri "*Laicismo, internacionalismo y poesía*" (Laikismo, internaciismo kaj poezio), fare de nia elstara granada samideano Miguel Fernández. La parolado okazis en la Fakultato pri Sciencoj de la Universitato.

Miguel Fernández parolis pri la elementoj de la laika humanismo ligitaj al internacia lingvo esperanto. Dum la prelego li deklamis poemojn de sia antologio "*Semilla de arbol*".

Miguel Fernández

LA ANDALUZIAJ LINGVO-VARIANTOJ, CELO DE UNIVERSITATA ESPLORO EN ESPERANTO.-

D-ro Maciej Paweł Jaskot finis postdiplomajn studojn pri esperantologio kaj interlingvistiko en la Adam Mickiewicz Universitato en Poznań (Pollando), ĝi estas unu el la plej signifaj polaj universitatoj. Post tri-jara studado ĉiu lernanto devas prezenti eseon pri temo elektita de li. D-ro Jaskot verkis pri "Plurlingveco en Hispanio: la kazo de la andaluzaj, la malpli valorata lingvovarianto".

Li tre bone konas Andaluzion, dum kelkaj jaroj li estis lektoro pri la pola lingvo en la Universitato de Granado kaj ofta kunlaboranto kun la Esperanto-redakcio de Pola Radio. D-ro Jaskot avertas en sia eseo, ke stereotipoj, antaŭjuĝoj

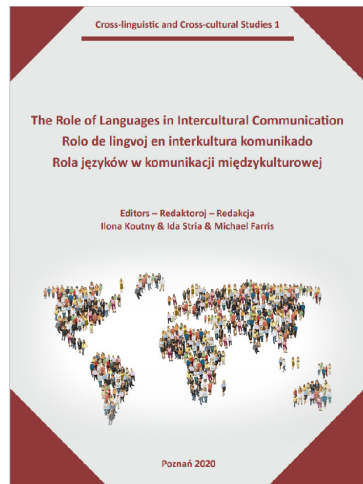
kaj la kredo, ke andaluzoj estas amuzaj kaj humurplenaj, situis la andaluziajn lingvovariantojn ekster la scienca medio. Tamen, post atenta studado pri la variantoj mem kaj pri kiamaniere la andaluzia estas vidata de siaj propraj parolantoj kaj ekster ĝi, li diras, ke komence de la 21-a jarcento oni notis inter andaluzoj fortan bezonon kontraŭbatali erarajn stereotipojn pri la regiono kaj ties lingvovarianto.

La eseo, kune kun aliaj, estas libere alirebla ĉe:

<https://personal.us.es/vmanzano/publi/KomunikadoInterkultura.pdf>

D-ro Maciej Paweł Jaskot

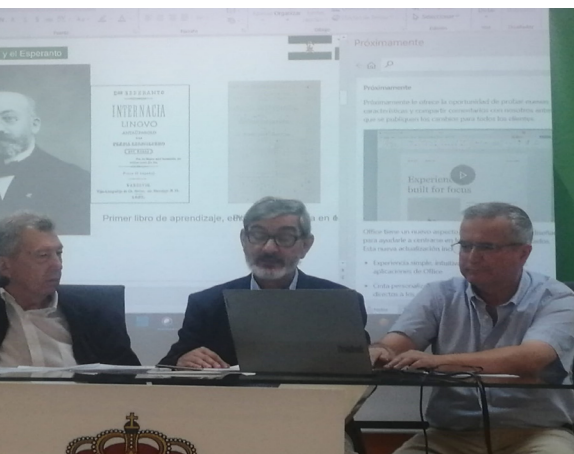
BLAS INFANTE KIEL ESPERANTISTO, PRELEGO EN KONGRESO PRI ANDALUZISMO.-

Organizita de la Fondaĵo "Blas Infante" kaj de la *Centro de Estudios Andaluces* (Centro pri Andaluziaj Studoj) okazis en Andújar (Jaeno) la pasintajn 1-an kaj 2-an de oktobro la 17-a Kongreso pri Historio de la Andaluzismo. La celo de ĉi tiuj renkontiĝoj estas favorigi studojn kaj esplorojn pri la andaluzismo el la politika, kultura, socia kaj historia vidpunktoj.

Kadre de ĉi tiu kongreso okazis prelego pri la temo "...Y la Humanidad. Blas Infante y el Esperanto" ("...kaj la Homaro. Blas Infante kaj Esperanto"), de Juan de Dios Montoto kaj José María Rodríguez, ili estas membroj de Andaluzia Esperanto-Unuiĝo. Juan de Dios Montoto estas konata esploristo pri la esperantismo de Blas Infante, li jam prelegis pri ĉi tiu temo okaze de kelkaj andaluziaj kongresoj de esperanto.

Sciante, ke Blas Infante, agnoskita de la Parlamento de Andaluzio kiel "Patro de la Andaluzia Patrujo", lernis la internacian lingvon komence de la 2-a jardeko de la pasinta jarcento, li eĉ estis membro de Universala Esperanto-Asocio. Dum la prelego, Juan de Dios Montoto parolis pri la ebla influo en la esperantismo de Blas Infante de aliaj elsteraj andaluziaj politikistoj, kiel Francisco Azorín kaj Eloy Vaquero, kiuj ankaŭ estis esperantistoj kaj kunlaborantoj en la organizado de andaluzismaj asembleoj en la jaro 1918 en Arundo kaj en 1919 en Kordovo.

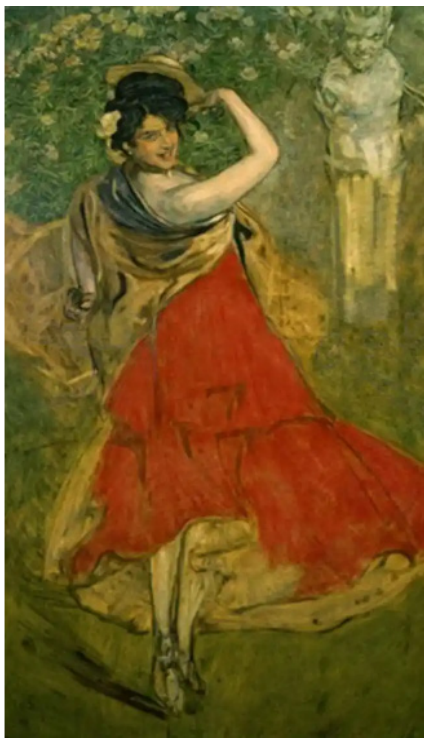
Okaze de la prelego, oni prezentis al la publiko la plej gravan dokumenton de la arĥivo de Andaluzia Esperanto-Unuiĝo, tio estas, malgranda originala kajero de Blas Infante, tie li praktikis kelkajn lingvajn ekzercojn proponitajn de libro-metodo por lerni esperanton.

Maldekstre: Juan de Dios Montoto
Dekstre: José M. Rodríguez

Anita Delgado, la malaganino kiu fariĝis Princino de Kapurthalo

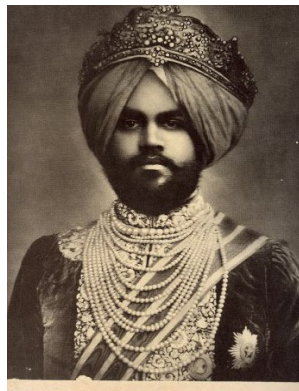
Ana María Delgado Briones naskiĝis en la urbo Malago en la jaro 1890. Ŝiaj gepatroj mastrumis kafejon en tiu urbo, sed pro la fakto, ke la negoco ne sukcesis, la familio decidis translokiĝi en Madridon kaj tie komenci novan vivon. En la hispana ĉefurbo, patro trovis neniun laborpostenon, do la vivo-kondiĉoj de la familio fariĝis pli kaj pli nestabilaj. Ana María kaj ŝia fratino Victoria profitis proponon de najbarulino, tio estas ricevi lecionojn de dancado. Jun-aĝaj ili komencis danci apud artistinoj en la kafejo "Central Kursaal" en Madrido, ili estis konataj kiel "Las Camelias" (La Kamelioj). Al tiu kafejo iris ofte konataj artistoj, ĉefe verkistoj kaj pentristoj, unu el ili, Anselmo Miguel Nieto, proponis al Ana María pozi kiel modelo en unu el sian pentraĵoj.

En la jaro 1906 la hispana reĝo Alfonso la 13-a edziĝis kun la brita princino Viktoria Eŭgena de Batenbergo. Ana, tiam 16-jaraĝa, kaj ŝia fratino ĉeestis la solenan paradon de invititoj kiu trapasis la madridajn stratojn. Ili stariĝis ĉe loko kie luksa kaleŝo haltiĝis, ene de ĝi vojaĝis viro kun blanka kaj blua turbano ornamita per altvaloraj juveloj. Li estis la maharaĝo de Kapurthalo, princlando en la nordo de la Brita Hindujo. Oni diras, ke kiam la kaleŝo ekmarŝis denove, la maharaĝo turnis sian kapon por daŭre rigardi la belan junulinon.

Anita Delgado "La Camelia" 1905.
Pentraĵo de Anselmo Miguel Nieto.

La maharaĝo profitis sian ĉeeston al la reĝa geedziĝo por turismi en Madrido kaj kompreneble, ankaŭ por diboĉi. Do, li profitis la okazon por iri en la kafejon "Central Kursaal" por vidi la spektaklon de la dancistinoj, Tie, li rapide rekonis la junulinon, kiun li vidis surstrate. Post unu semajno aperis ĉe la kafejo la sekretario de la maharaĝo kun letero al Ana. En tiu letero li deklaris sian amon al ŝi kaj la peton akcepti edziĝ-proponon. Ana María Delgado tuj akceptis, dum tiuj tagoj unu el la plej konataj oftaj klientoj de la kafejo, la

Maharaĝo Jagatjit Singh de Kapurthalo (1872 - 1949)

verkisto Ramón María del Valle Inclán, ekkriis en la kafejo mem "*Sinjoroj, temas pri patriota afero, Anita nepre devas edziniĝi kun la maharaĝo*". Anita akceptis, ŝi kaj ŝia tuta familio akompanis la sekretario de la hinda princo en pertrajna vojaĝo en Parizon por renkonti kun Jagatjit Singh, la maharaĝo de Kapurthalo.

Kiam ŝi venis en Parizon, ŝi ricevis lecionojn taŭgajn por tiutempa princino, tio estas, etiketo, ceremoniaro, dancado, rajdado, pian-ludado, muziko, geografio, lingvo-lernando ktp. Dume, la maharaĝo marŝis en Hindion, li promesis okazigi civilan geedziĝon post sia reveno. En Parizo restis Ana kaj ŝia honor-damo. Pro peto de la hinda princo, Ana nur povus promenadi kaj iri en kinejon, ĉiam akompanita de ŝia honor-damo, dum lia foresto.

La civila geedziĝo okazis en la urbodomo de Parizo en la jaro 1907. Post tio, la paro iris en Marsejlon kaj de tie ŝipe en Bombajon, en vojaĝo kiu daŭris du monatojn. Akompanis al Ana, ŝia honor-damo, andaluzia servistino kaj 40 kofroj.

En Kapurthalo okazis poste la oficiala geedziĝo de Jagatjit Singh kaj la nova maharaĝino, kiu ricevis la nomon Prem Kaur de Kapurthalo. La maharaĝo jam havis 5 filojn de antaŭaj edzinoj, kiuj loĝis en la haremo de la palaco. Ĝuste antaŭ la geedziĝo Ana ploris pro la fakto, ke ŝi devis porti roz-koloran robon, anstataŭ la tradician hispanan blankan nuptan robon. Hindaj servistinoj klarigis al ŝi, ke en Hindujo la blanka estas la koloro de morto kaj funebro. La geedziĝa festo estis impona, procesio kun 50 elefantoj akompanis la geedizĝantojn, post la festo 95 kilogramoj da oro, simila al la pezo de la maharaĝo, estis disdonitaj inter la malriĉuloj de la princlando.

Ana Delgado aŭ Prem Kaur de Kapurthalo

En aprilo de 1908 naskiĝis Ajit Singh, filo de Ana kaj la maharaĝo de Kapurthalo. En tiuj jaroj la vivo de la maharaĝino estis plena de bankedoj, festoj, akceptadoj, ĉasadaj kaj dufoje en la jaro ili vojaĝis en Eŭropon. Ĉi tie ili estis akceptataj ĉe ĉiuj palacoj kaj ĵurnalistoj informis pri iliaj vizitoj. Dum 18 jaroj, Ana estis la favoratino de la maharaĝo kaj dum tiuj jaroj ŝi skribis taglibron, kie ŝi rakontis ĉion pri sia ĉiutaga vivo, vojaĝoj, anekdotoj, korespondado, vizitoj ktp. La maharaĝo mem ordonis la eldonadon de tiu taglibro, do eldonita de novjorka eldonejo aperis en la jaro 1915 franclingva libro kun la titolo "*Impressions de mes voyages aux Indes*" (Impresoj de miaj vojaĝoj en Hindujojn). La libro aperis subskribita ne de Ana María Delgado, sed pere de ŝia hinda nomo.

Nova gravedo komplikiĝis, ĝi finiĝis per aborto kaj Ana malsaniĝis. Ŝi devis resti for de Kapurthalo dum multe da tempo. Post reveni en la princlandon ŝi sciis pri malfidelaĵoj fare de la maharaĝo, tamen ŝi preferis silenti kaj ne ekigi proceson pri divorco, por ne damaĝi eblajn rajtojn de ŝia filo kiel sukcedanto de

la princo. Tamen, estis la maharaĝo mem tiu, kiu decidis divorci de Ana María Delgado. Do, post akordo la eksa maharaĝino foriris en Eŭropon. Ŝi komencis tie luksan vivon en siaj domoj de Parizo, Svisio kaj Malago. Ofte ŝi feris ĉe multekostaj hoteloj kaj ŝi ĉeestis kosmopolitajn festojn en Monako, Parizo, kaj Biarritz. Ankaŭ estis eble vidi ŝin okaze de taŭro-ludoj en la sevila foiro.

NOTAS GRÁFICAS DE ACTUALIDAD

Ana María Delgado

Con el esplendor propio de las cortes orientales se ha verificado en la capital de la región india de Kapurthala el casamiento del Rajáh de dicho país con la joven española Ana María Delgado, bailarina malagueña, de incomparable belleza y de la cual se enamoró perdidamente en Madrid el Rajá de la India cuando allí estuvo en 1906 con motivo del casamiento de don Alfonso XIII. *La Camelia, nombre de guerra de la bailarina malagueña, fue pedida por el príncipe indio a sus padres acompañando a la petición treinta mil duros de regalo. Esto es una bicoca para el Rajáh indio, pues sus riquezas suelen ser incalculables. El potentado de Kapurthala posee una renta de 150.000 libras esterlinas por año.*

Rajáh de Kapurthala

Ĵurnaloj ofte informis pri la vizitoj de la princa paro de Kapurthalo

En Madrido ŝi hazarde renkontis antikvan konatulon de Malago, temis pri Ginés Rodríguez, kiu baldaŭ fariĝis ŝia amoranto, kvankam publike li ĉiam aperis kiel ŝia persona sekretario. En la jaro 1962 Ana María Delgado, la maharaĝino de Kapurthalo forpasis en Madrido. Sur la tombo-ŝtono oni metis krucon kaj kronon de la kapurthala dinastio, ankaŭ aperas gravurita ponardo de la siĥa kulturo.

La filo de Ana Delgado, Ajit Singh, studis en la brita universitato de Oksfordo, li poste fariĝis militisto kaj li laboris en la diplomata servo de la Hinda Unio. Li ofte vizitis Hispanion. Li forpasis en la jaro 1982.

Ana María Delgado dum siaj lastaj vivo-jaroj.

ALIGU AL Andaluzia Esperanto-Unuiĝo

Ni havas problemojn kun la banko pere de kiu ni ricevas la aliĝilojn. Do, verŝajne, se vi jam pagis la kotizon dum la lasta monato, tiu banko retrosendis la monon al vi. Ni pardonpetas.

Ni informos kiam estos eble denove pagi la kotizon por la jaro 2023.

Jena banko-konto -Caixabank ES74 2100 7234 6713 0048 0698-
daŭre estas valida, tamen nuntempe ĝi misfunkcias.

Atentu!

AVISO

HAZTE SOCIO DE LA Asociación Andaluza de Esperanto

Estamos teniendo problemas con el banco a través del cual recibimos las cuotas anuales de la asociación. Por eso, seguramente, si has intentado pagar la cuota durante el último mes, el banco te habrá devuelto el dinero. Pedimos disculpas.

Informaremos cuándo es posible pagar de nuevo la cuota del año 2023.

La cuenta en Caixabank nº ES74 2100 7234 6713 0048 0698 sigue siendo válida, aunque de momento no está operativa.

La Cultura Esperantista

Gabby Danaé Cañada Rueda

Conocí el esperanto hace 3 años a través de Facebook, donde me encontré con una publicación que hablaba sobre un hombre que había creado el esperanto "el idioma más fácil de aprender", con la finalidad de que fuera la lengua global, pero que no lo había logrado. ¿Por qué todo tiene que ser inglés cuando existe el esperanto? ¿Por qué debe solo haber un país y una cultura beneficiada? Con lo maravilloso que sería que existiera este idioma global, que aprendiéramos todos por igual y en su proceso todas las culturas, no solo la de los estadounidenses e ingleses. Se enseña muy poco acerca de otros países y algunas veces pensamos que fuera de nuestro país todos son pobres y andan sobre un camello.

No volví a saber nada de este idioma, hasta que el año pasado mi profesora de filosofía nos hablaba todo el tiempo sobre el esperanto y la verdad que yo me quedé fascinada con lo que ella decía; entonces llegó el final del año y el profesor Fabián hizo propaganda esperantista en cada clase para que escogiéramos esperanto en la matrícula, no dudé un segundo en ponerla como primera opción.

Durante los dos meses de curso he ido descubriendo algunas cosas sobre el esperanto que son, sin duda increíbles, una de ellas son

los viajes que puedes hacer al hablar esperanto y conseguir alojamiento en el hogar de otros esperantistas, además de la oportunidad que te da para viajar y conocer países más baratos, se trata de un gran intercambio cultural donde las barreras dejan de existir y el inglés no es tu única opción.

La cultura es algo muy propio de una ciudad, pueblo o una clase social, que suele quedarse únicamente con las que pertenecen a ese lugar y cuando estas tradiciones se expanden, muchas veces son juzgadas erróneamente o desconociendo por qué son así. También existe en la actualidad el concepto de

apropiación cultural, se trata de "la adopción o uso de elementos culturales por parte de miembros de otra cultura que, a menudo es retratada, como dañina y se considera una violación del derecho de propiedad intelectual contra la cultura de origen". Según a quién se pregunte podría decirse que solo es apropiación cultural, si no se hace desde el respeto y otras personas dirán que hasta cocinar en tu casa una comida de otro país es apropiación cultural.

Considero que este término se utiliza muy mal actualmente, y más que hacernos pensar sobre el respeto a las culturas, nos divide en extremos para hacernos diferentes. Todas las culturas son muy ricas y deberíamos dejar que todos pudieran conocerlas y probarlas, si alguien le encanta concretamente una comida, un evento, forma de vestir o un peinado debería tener la libertad a hacerlo y usarlo siempre desde el respeto y la admiración. El mundo está muy separado ya por la creencia de que hay culturas superiores e inferiores, por las injusticias, el resentimiento en la historia y la barrera del idioma, el esperanto es un idioma que todos deberíamos aprender, valorar y poder tener la oportunidad de intercambiar con cualquier persona sobre sus culturas para ser conscientes de que hay más mundo, que no somos los únicos y que las injusticias y guerras nos afectan a todos, no deberíamos pasarlas por alto.

Es por ello que creo que el esperanto no es simplemente un idioma, va más allá y tiene una misma cultura que es la mezcla de todas.

**108-A UNIVERSALA
KONGRESO DE ESPERANTO**
29-A DE JULIO - 5-A DE AŬGUSTO 2023

**NI ATENDAS VIN
EN TORINO!**

Una de las primeras cuestiones que se enseñan cuando se comienza a aprender una nueva lengua, también el esperanto, es a decir qué hora es. La mayoría de los lectores seguro que conocen este tema, pero para ayudar a recordar a los que están aprendiendo la lengua internacional hoy vamos a aprender a decir *kioma horo estas*, es decir qué hora es.

En esperanto seguimos una estructura muy similar a la del español, es decir, tenemos dos maneras de responder a esa pregunta. La primera sería indicar la hora y añadirle los minutos y la segunda calcular los minutos que faltan para una determinada hora. Así que veamos algunos ejemplos de la estructura hora+minutos.

Kioma horo estas?

¿Qué hora es?

01:05 La unua kaj kvin minutoj.

Para indicar la hora usaremos el ordinal del número (unua, dua, tria, kvara...), es decir, literalmente estamos respondiendo: la primera (hora), la segunda y los minutos que correspondan. Es lógico, porque si te fijas con la pregunta *kioma horo estas?* estamos preguntando por un número ordinal "*kioma?*".

Como en cualquier otra lengua podemos seguir la estructura de 5-10-15-20-25-30 minutos:

01:10 La unua kaj dek minutoj

01:15 La unua kaj dek kvin minutoj

02:20 La dua kaj dudek minutoj

02:25 La dua kaj dudek kvin minutoj

04:30 *La kvara kaj tridek minutoj*

Por supuesto también podemos indicar los minutos exactos:

04:03 *La kvara kaj tri minutoj* 05:08 *La kvina kaj ok minutoj*

06:12 *La sesa kaj dek du minutoj* 06:18 *La sesa kaj dek ok min.*

07:21 *La sepa kaj dudek unu minutoj*

Pero además de los minutos también podemos indicar los cuartos de hora (*kvarono*) y las medias (*duono*).

02:15 *La dua kaj kvarono* 03:30 *La tria kaj duono*

06:45 *La sesa kaj tri kvaronoj*

En este caso solo indicamos cuartos y medias, omitiendo la referencia a los minutos.

En esperanto indicaremos las horas con un número ordinal, es decir con la terminación "-a"

La unua (horo); la dua; la tria... la deka, la dekunua, la dekdua.

Después añadimos los minutos: *...kaj dudek minutoj.*

Una segunda estructura, que se usa cuando el reloj ha pasado de los 30 minutos, es indicar el tiempo que falta para la siguiente hora. Es lo que en español usamos indicando "las cinco menos cuarto" (04:45).

En esperanto usaremos esta estructura:

04:45 *Kvarono antaŭ la kvina (horo).*

Por supuesto también podríamos decir:

• *Dek kvin minutoj antaŭ la kvina.*

• *La kvara kaj tri kvaronoj.*

Así que si usamos la estructura de los minutos que faltan para la hora siguiente, diríamos esto:

- 12:35 Dudek kvin minutoj antaŭ la unua
- 01:40 Dudek minutoj antaŭ la dua
- 02:45 Dek kvin minutoj antaŭ la tria
Kvarono antaŭ la tria
- 03:50 Dek minutoj antaŭ la kvara
- 04:55 Kvin minutoj antaŭ la la kvina.

Naturalmente también podemos decir los minutos exactos:

- 05:33 Dek sep minutoj antaŭ la sesa
- 06:41 Dek naŭ minutoj antaŭ la sepa
- 07:52 Ok minutoj antaŭ la oka.

**Para indicar los minutos que faltan para la hora
siguiente usaremos la estructura
... minutoj antaŭ la (horo)**

Si queremos indicar una hora exacta diremos simplemente *la tria* o *la tria horo*. En caso de que queramos enfatizar la exactitud con la expresión "en punto", diremos *la tria ĝuste* o *ĝuste la tria*, que el orden no altera el significado.

Es fácil ¿No? Practiquemos con algunos ejemplos:

- 01:00 La unua ĝuste.
- 02:15 La dua kaj dek kvin minutoj / La dua kaj kvarono.
- 03:25 La tria kaj dudek kvin minutoj.
- 04:30 La kvara kaj tridek minutoj / La kvara kaj duono.
- 05:35 La kvina kaj tridek kvin minutoj /
Dudek kvin minutoj antaŭ la sesa.
- 06:40 La sesa kaj kvardek minutoj / Dudek minutoj antaŭ la sepa.
- 07:45 La sepa kaj kvardek kvin minutoj.
La sepa kaj tri kvaronoj.
Dek kvin minutoj antaŭ la oka.
Kvarono antaŭ la oka.
- 08:50 La oka kaj kvindek minutoj / Dek minutoj antaŭ la la naŭa.
- 09:55 La naŭa kaj kvidek kvin minutoj / Kvin minutoj antaŭ la deka.

Amplíemos el tema y aprendamos más cuestiones relacionadas con las horas. Si queremos indicar que algo ocurrirá a una concreta usaremos la preposición JE. Ejemplos:

- *Li ne povis veni je la tria horo, pro tio li klopodos veni morgaŭ je tiu sama horo.*
Él no pudo venir a las tres, por eso intentará venir mañana a esa misma hora.
- *Je kioma horo okazos la prelego? La prelego komenciĝos je la deka kaj duono.*
¿A qué hora tendrá lugar la conferencia? La conferencia comenzará a las diez y media.

En cuestión de horas también podemos hablar de "antes", "después" y "alrededor". Ejemplos:

- *Li revenis hieraŭ nokte post la dek unua.*
El regresó ayer por la noche después de las once.
- *Mi avertas al vi, ke mi ne povos esti tie antaŭ la kvara kaj dek minutoj.*
Te advierto que no podré estar allí antes de las cuatro y diez.
- *Mi ekdormas ĉirkaŭ la dek dua horo.*
Yo empiezo a dormir alrededor de las doce.

Por supuesto podemos usar la forma 12/24 horas. Así, si queremos distinguir antes o después del mediodía diremos atm -antaŭtagmeze- (pronuncia *atomo*) o ptm -posttagmeze- (pronuncia *potomo*). Por ejemplo:

- *Je la dek kvina horo mi prenos trajnon.*
- *Je la tria horo ptm mi prenos trajnon.*

Por último, resulta conveniente señalar que cuando hablamos de horas no usamos el acusativo, precisamente para no confundirnos con los días del mes, que sí lo llevan. Ejemplo:

- *La dekan je la deka okazos la premiero de la nova filmo.*
El diez (día 10) a las 10 (hora 10) tendrá lugar el estreno de la nueva película.

Y para terminar con el tema de las horas, qué mejor excusa que traer el poema "La cogida y la muerte" del gran Federico García Lorca, que insertamos en la página siguiente, en la traducción al esperanto de Miguel Fernández Martín. En este caso no usa la abreviatura *ptm*, porque en un lenguaje poético tiene más fuerza decir *posttagmeze*.

Estis ĝuste la kvina posttagmeze.
Knabet' alportis la blankan littukon
je la kvina posttagmeze.
Kalka korbo atendi antaŭvide
je la kvina posttagmeze.
La ceter' estis morto, nure morto
je la kvina posttagmeze.

La vento foren portis la kotonojn
je la kvina posttagmeze.
Nikel' kaj vitro per oksid' sematas
je la kvina posttagmeze.
Kolombo luktas kontraŭ leopardo
je la kvina posttagmeze.
Femuro kontraŭ korno angorplena
je la kvina posttagmeze.
Komenciĝis la sonoj de l' borduno
je la kvina posttagmeze.
L' arsenika kloŝaro kaj la fumo
je la kvina posttagmeze.
Ĉestratangule svarmas silentgrupoj
je la kvina posttagmeze.
La taŭro solas kun la koro supre!
je la kvina posttagmeze.
Kiam la neĝa ŝvito ekaperis
je la kvina posttagmeze,
kiam kovriĝis la aren' per jodo
je la kvina posttagmeze.
La mort' ellasis ovojn en la vundon
je la kvina posttagmeze.
Je la kvina posttagmeze.
Jes, ekzakte, la kvina posttagmeze.

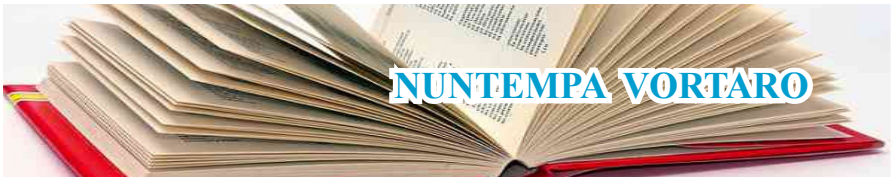
LA KORNO-VUNDO KAJ LA MORTO

Ĉerko kun radoj iĝis lia lito
je la kvina posttagmeze.
Ostoj kaj flutoj tintas enorele
je la kvina posttagmeze.
La taŭro muĝis jam sub lia frutno
je la kvina posttagmeze.
La ĉambron ekirizis l' agonio
je la kvina posttagmeze.
Sur la foro jam venas la gangreno
je la kvina posttagmeze.
Antro lilia sub l' ingvenoj verdaj
je la kvina posttagmeze.
Liaj vundoj bruligis kiel sunoj
je la kvina posttagmeze.
Kaj la amaso rompis la fenestrojn
je la kvina posttagmeze.

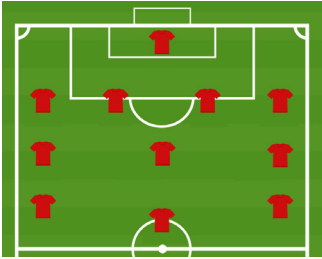
Ve, la terura kvina posttagmeze!
Batis la kvinan ĉiuj mond-horloĝoj.
Estis la sombra kvina posttagmeze.

Federico García Lorca - 1935

Tradukis: Miguel Fernández Martín

PIEDPILKO aŭ FUTBALO

Teamo-posteniĝo

Arbitraciisto
kaj Linijuĝistoj

Pilko

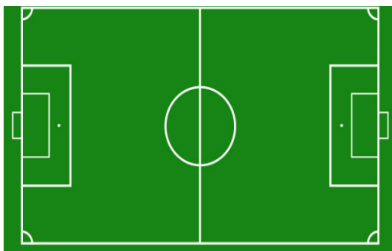
Teamo-benke

Botoj

Gantoj

Lud-kampo

Futbal-klubo

Brak-bendo

Angulo

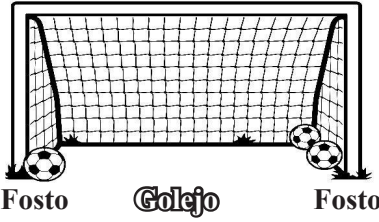

Tibi-ŝirmilo

Trejnistoj

Kver-fosto

Fosto

Golejo

Fosto

Golulo

Zelotoj

Flank-
linio

Mez-linio

Angul-
flag(et)o

Pun-punkto

Gol-linio

	Real Madrid	56	26
	Barcelona	55	26
	Sevilla	46	26
	Getafe	45	26
	Atlético	44	26
	R. Sociedad	43	25
	Valencia	42	27

Futbal-ligo

Penalo

Pun-ŝoto

Golo

Angul-ŝoto

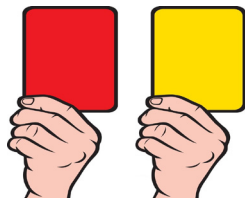

Driblo

Faŭlo

Parato

Ruĝa

Flava

Karto

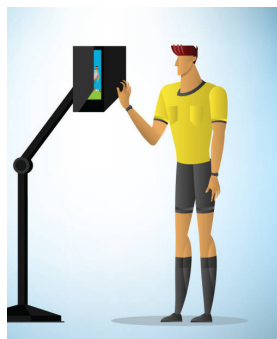
Elmatĉigo

Nerekta libera ŝoto

Libera ŝoto

Videohelpa

ARbitracio

Pas-kiko

Egalo

Ofsajdo

+ 30'

Kromtempo

Folioj por Praktikado

DU HOMOJ KAJ URSO

Kiam du **vojaĝantoj** iris **preter** arbaro, subite ili renkontiĝis kun urso. **Unu el** la vojaĝantoj, **tuj post** rimarki la urson, kuris al arbo apud la vojo, li **suprengrimis** ĝin kaj **sin kaŝis en branĉaron**. La alia ne havis sufiĉe da tempo **por savi sin**, do, li falis **teren** kaj **li ŝajnis sin mortinta**.

Kiam la urso venis al li kaj **ekflaris lin je la vizaĝo**, la vojaĝanto pene detenis la spiron, ĉar li **iam** aŭdis, ke ursoj ne tuŝas kadavron. Kiam la urso foriris, la homo, kiu ankoraŭ estis sur arbo, **malsupreniris**. Tiam li demandis sian amikon ŝerce, **kion la urso flustris al li**.

"Ĝi admonis min", respondis la **demandito**, **"ke mi ne vojaĝu** kun **tia homo**, kiu forlasas sian amikon en okazo de danĝero".

> vojaĝantoj.

Recuerda que el participio de los verbos se forma en esperanto con la terminación "*ant*" si se trata del participio presente; "*int*" si es pasado y "*ont*" si es futuro. Así, *vojaĝantoj* significaría "aquellos que viajan (en el presente)". Por simple lógica, *vojaĝinto* sería el que viajó en el pasado y *vojaĝonto* el que viajará en el futuro. ¿Sería más lógico usar el sufijo "*ist*" y decir así "*vojaĝisto*"? La respuesta es que eso depende del matiz que queramos indicar. *Vojaĝanto* es cualquier persona que viaja, mientras que *vojaĝisto* es el que lo hace por una profesión, ejemplo un viajante que vende sus productos. Por cierto, el propio nombre del idioma internacional "esperanto" es el participio presente del verbo *esperi* y se puede traducir por "el que tiene esperanza".

> preter

Se trata de una preposición que indica un lugar, objeto o persona en cuya proximidad algo o alguien está pasando sin detenerse. En el texto indica que los dos viajeros iban por el bosque, pero sin detenerse, es decir, el bosque no era el destino de su viaje, sino que tan solo pasaban por allí y no pensaban detenerse.

Veamos algunos ejemplos más de esta preposición:

Li pasis preter mi sen saluto.

El pasó a mi lado sin saludar (se trata de una traducción no literal).

La kosmoŝipo esploras nian galaksion preter la planedo Jupitero.

La nave espacial explorará nuestra galaxia más allá del planeta Jupiter (no se detendrá en ese planeta). De nuevo es una traducción no literal.

> Unu el

Con esta expresión se indica el origen de algo destacándolo del resto. Se traduce por "uno de". En la historia que se propone se habla de "*du vojaĝantoj*", pues bien, con "*unu el*" nos referimos solo a uno, a uno de ellos, "*unu el ili*". Aunque puede parecer la misma expresión que "*iu el ili*" (alguno de ellos), existe gran diferencia. Así, si decimos:

Ĉi tie loĝas unu el viaj amikoj.

Aquí vive uno de tus amigos.

Estaremos indicando que sabemos qué amigo vive allí. Sin embargo si decimos:

Ĉi tie loĝas iu el viaj amikoj.

Aquí vive alguno de tus amigos.

En este caso no sabemos exactamente qué amigo vive allí, tan solo sabemos que es alguno de ellos.

> tuj post

Significa "inmediatamente después". La preposición "post" la podemos convertir en un adverbio añadiéndole la vocal final "-e". Así:

Mi kuiris bongustan manĝaĵon kaj tuj poste ni eknoktomanĝis.

Yo cociné una comida deliciosa e inmediatamente después cenamos.

> suprengrimpi

Nos encontramos con el verbo "grimpi" (escalar) y la preposición "supren" (hacia arriba). Analicemos detenidamente esta construcción.

El adjetivo "supra" (arriba) se puede convertir en el adverbio "supre" tan solo con cambiar la desinencia final. Así, *supre* podría traducirse como "en la parte de arriba". Veamos un ejemplo:

Sube stariĝas granda urbo kaj supre bela montaro.

Abajo se levanta una gran ciudad y en la parte de arriba una bella montaña.

Si utilizamos el acusativo de dirección (-n) con el adverbio, entonces hablaremos de dirigirse hacia arriba, realmente no está arriba, sino que se dirige allí. De este modo "*supren*" significa "hacia arriba".

Podemos añadir directamente una preposición a un verbo, así:

antaŭvidi: prever *postvivi*: sobrevivir.

En el texto se dice "*suprengrimpi*" (escalar hacia arriba). Es cierto que puede ser una reiteración, ya que no hay manera de escalar que no sea en dirección hacia arriba, sería como decir en español "subir hacia arriba", ¿Es que hay acaso una manera de ir arriba que no sea subiendo? Pero hay que reconocer que con este uso se refuerza la idea del movimiento hacia un lugar concreto. El autor del texto podría haber dicho simplemente "*grimpi*" (escalar), pero refuerza la idea diciendo "*suprengrimpi*" (escalar hacia arriba).

> **sin kaŝis**

Se sobreentiende en esta frase el sujeto "*ili*", así sería "*ili sin kaŝis*" (ellos se escondieron). Recuerda que cuando el objeto se refiere al mismo sujeto, como ocurre en este caso, en tanto que "ellos" escondieron a "ellos mismos", utilizamos el pronombre reflexivo "sin", va en acusativo porque actúa de objeto directo. Si se hubiera dicho "*ili kaŝis ilin*", estaríamos indicando que ellos escondieron a otras personas, no a ellos mismos.

Por cierto, el autor podría haber utilizado el sufijo que convierte en reflexivos a los verbos "*iĝ*". De este modo, "*kaŝiĝi*" también significa "esconderse", pero el autor ha preferido utilizar la forma "sin kaŝi", que tiene el mismo significado. Es solo una cuestión de estilo y cada cual puede elegir la forma que más le guste.

sin kaŝi = *kaŝiĝi* *sin maski* = *maskiĝi* *sin perdi* = *perdiĝi*

> **en branĉaron.**

Recuerda que siempre que encontramos una palabra en acusativo (-n) detrás de una preposición, es porque se está indicando un movimiento. En este caso si el autor hubiera dicho tan solo "en branĉaro", habría indicado que alguien se

encontraba "en un conjunto de ramas". Pero al utilizar el acusativo de dirección "*en brančaron*", da idea de que se dirige a ese lugar.

> **por savi sin.**

Nos encontramos con una estructura similar a la que acabamos de ver en "*sin kašis*". El reflexivo puede formarse añadiendo al verbo la terminación "*-iĝ*" (*savi* = salvar; *saviĝi* = salvarse), o también colocando en acusativo la persona (uno mismo) que recibe la acción. Así "*por savi sin*" sería como "*por saviĝi*", que significa "para salvarse". Por cierto, ya habrás comprobado que al utilizar el pronombre "*si*" nos referimos al mismo sujeto. Recordemos la diferencia:

- *Ili suprengrimpis en la arbon por savi sin.*
Ellos se subieron al árbol para salvarse (a ellos mismos, naturalmente).
- *Ili suprengrimpis en la arbon por savi ilin*
Ellos se subieron al árbol para salvarlos (a otras personas).

> **teren.**

Podemos traducirlo como "a tierra", al utilizarse un acusativo de dirección (adverbio en acusativo), da la idea de movimiento.

> **li šajnis sin mortinta.**

De nuevo el uso del reflexivo a través del pronombre "*si*", que se refiere al mismo sujeto de la oración. La raíz del verbo es "*šajni*", que se traduce por "parecer, tener el aspecto de". Si le añadimos el sufijo "*ig*" (ojo, no se trata del reflexivo "*iĝ*"), entonces damos la idea de "hacer algo", en este caso "hacer parecer o hacer tener el aspecto de". Como la persona que recibe la acción que indica el verbo es la misma que el sujeto, para eso usamos "*sin*", entonces lo traducimos por "hacerse parecer" o en un español más libre "hacerse el...".

¿Y qué se hace parecer? Pues la respuesta está en la siguiente palabra, "mortinta" (muerto o fallecido, pero como adjetivo). Así que "li šajnis lin mortinta" se traduce literalmente como "él se hizo tener el aspecto de muerto" o más libremente "él se hizo el muerto".

> **ekflaris lin je la vizaĝo.**

El sujeto aparece en la frase anterior, se trata de "*la urso*", el oso. El verbo "*flari*" (soplar) aparece con el prefijo "*ek*" (empezar a hacer algo), así que se podría traducir como "empezó a soplarle". El autor usa para indicar el lugar donde le soplaban con la preposición genérica "*je*", podría haber utilizado también la preposición "al".

> **Iam**

Se trata de una palabra que encontramos en el conocido cuadro de voces simples que se explica en todos los métodos de esperanto. Estas palabras están compuestas de dos partes, en este caso "*i*" + "*am*". "*I*" indica que se trata de un concepto indeterminado, así encontramos *iu* = alguien; *io* = alguna cosa; *ie* = algún lugar... Y por otro lado, la terminación "*am*" que indica que estamos hablando de la idea de tiempo. De este modo "*iam*" significaría "en algún tiempo, en algún momento". En el cuadro cartesiano de voces simples, y hablando de palabras que terminan en "*am*", referidas por lo tanto al tiempo, encontramos *kiam* = cuándo; *tiam* = entonces; *neniam* = nunca.

> **malsupreniris**

Hemos visto anteriormente el verbo "suprengrimpi". Ahora se trata del verbo "malsupreniri", que tiene la misma estructura, es decir, adverbio con acusativo de dirección + verbo. En este caso el adverbio cuenta con el prefijo "*mal*", que ya sabéis que da a entender que se trata de lo contrario a lo expresado por la raíz. Así que podemos analizar este verbo de la siguiente manera:

- "*mal*": idea contraria.
- "*supre*": arriba.
- "*n*": acusativo de dirección "hacia..."

De este modo "*malsupren*" significaría "hacia abajo".

- "*iri*": verbo ir.

La traducción sería ir hacia abajo, es decir bajar, descender.

> **kion la urso flustris al li.**

Recordemos que en esperanto no es necesario seguir un orden de colocación fijo de las palabras en la oración. De este modo, podemos colocar el objeto del verbo donde queramos, al distinguirse con la terminación del acusativo "*n*", da igual colocarlo antes o después del verbo. Así, en esta frase podemos ver que el sujeto es "*la urso*", el oso. El verbo es "*flustris*", pasado del verbo "soplar". "*Kion*" es lo que el oso sopló, en este caso no sabemos realmente lo que sopló, así que es "lo que". Por último "*al li*" es el sujeto que recibe la acción, "a él". La traducción sería: "lo que el oso le sopló".

< **demandito**

No podemos confundir el participio activo de pasado de los verbos, que ya hemos visto anteriormente que terminan en "*into*", con el participio pasivo

"ito", que significa la persona o el objeto que recibe la acción. Recordemos la diferencia:

- demandinto: el que preguntó. Participio activo.
- demandito: el que fue preguntado. Participio pasivo.

Así que no olvidemos, para indicar a quien hace algo ahora, lo hizo en el pasado o lo hará en el futuro utilizamos "*anto, into, onto*".

Para indicar lo que es hecho ahora, lo que se hizo en el pasado o lo que se hará en el futuro: "ato, ito, oto". Más ejemplos:

- *Amanto* (part. activo presente): el que ama.
- *Amato* (part. pasivo presente): el que es amado.
- *Kaptinto* (part. activo pasado): el que capturó, el que atrapó.
- *Kaptito* (part. pasivo pasado): el que fue capturado, atrapado.
- *Fraponto* (part. activo futuro): el que golpeará.
- *Frapoto* (part. pasivo futuro): el que será golpeado.

> ke mi ne vojaĝu

En la historia que hemos contado el oso comunica su deseo, su orden, su consejo a uno de los protagonistas: "que no viaje". En estos casos en español usamos el tiempo verbal subjuntivo, en esperanto lo llamamos volitivo, porque expresa un deseo del hablante. Al ser un consejo, un deseo, casi una orden, usaremos el "*u*" que asociamos al modo imperativo, pero que también se usa para el volitivo.

> tia homo

"*Tia*" es otra palabra que encontramos en el conocido cuadro de voces simples. Como todas las palabras de ese cuadro, los términos que ahí aparecen están formados por dos partes. En este caso, sería "*TI*" + "*A*". Con "*TI*" nos referimos a algo concreto (*tio* = esa cosa, *tiam* = ese momento, *tie* = ese lugar...) Con la terminación "*A*" nos referimos a la cualidad (*a* = esa clase). Así que "*tia*" podemos traducirlo por "esa clase", "ese tipo". Así "*tia homo*" podría traducirse como "esa clase de persona", "ese tipo de hombre".

¿Podría haberse dicho "*tiu homo*" (ese hombre)? No, "*tia homo*" es más exacto. Con "*tiu homo*" nos referiríamos a un hombre en concreto, pero como tal, no porque tenga una u otra característica. Sin embargo con "*tia homo*", no nos referimos a una persona en concreto, sino a todas aquellas que tienen esas características. En la historia, la característica a la que se refiere el oso, es la de las personas que son capaces de dejar a un amigo solo ante el peligro.

Olivares troviĝas en fruktodona ebenaĵo flanke de la rivero *Guadamar*, proksime al la urbo Sevilo. Eniri en ĉi tiun belan vilaĝon egalas al vivi en la 16-a jarcento, konata kiel la "ora hispana jarcento", pro la fakto, ke Olivares posedas monumentajn konstruaĵojn de tiu epoko.

Proksime al la loko kie nun troviĝas Olivares, romia militisto nomita *Turculus* starigis setlejon. Ne tro fore, estas eble vidi restaĵojn de akvedukto, kiu provizis la faman urbon *Itálica* per akvo el la rivero *Guadamar*.

Blazono de Olivares

De la islama konkero de tiu zono nur restas turo de la 11-a jarcento, starigita kun defenda celo por kontroli apudajn vojojn. La kastilia reĝo Ferdinando la 3-a konkeris la vilaĝon meze de la 13-a jarcento, tiam li donacis la urbon al infantoj de Kastilio Manuel kaj Fadrique. En la jaro 1356 tiutempaj kronikoj diras, ke tiu vilaĝo nomiĝis *Estercolinas* kaj ties reganto estis la kastilia Senjoro Álvaro Pérez de Guzmán.

Lia filo Pedro de Guzmán estis fidela servisto dum centr-eŭropaj militoj de la imperiestro Karolo la 1-a, kiu en la jaro 1535 nomumis lin "Grafo de Olivares". Kiel ido de la reganto de *Estercolinas*, la nova grafo de Olivares ricevis ankaŭ la administradon de tiu urbo. Li tuj ŝanĝis la nomon de la vilaĝo per la nomo de sia nobela titolo "Olivares". Naskiĝis tiam la grafolando de Olivares.

La nova grafo de Olivares decidis konstrui palacon laŭ la tiama itala renesanca stilo. Poste, la dua grafo de Olivares konstruigis belan preĝejon. La tria grafo de Olivares estis Gaspar de Guzmán, li fariĝis favorato de la

hispana reĝo Felipe la 4-a, trakuris tiam la komenco de la 17-a jarcento. Ekde tiam, la vilaĝo Olivares estis konata kiel la tiutempa rezidejo de la plej grava homo, post la reĝo, en Hispanio, la Grafo-duko de Olivares.

La grafo-duko beligis la ekzistantan palacon, li same ricevis la rajtigon de la Papo Urbano la 8-a konstrui kapitulnan preĝejon en Olivares. Pro ĉi ĉio, Olivares estas unu el la plej belaj lokoj en Andaluzio por admirii renesancajn kaj barokajn konstruaĵojn.

Don Gaspar de Guzmán, Grafo-Duko de Olivares, (1587-1645) pentrita de Velázquez.

Olivares nuntempe estas tipe andaluzia vilaĝo, kun 10.000 enloĝantoj, kies ĉefa viv-rimedo estas la terkulturado. Tie oni produktas tritikon, sun-florojn kaj oliv-arbojn. Ĉiujare ties mezepoka merkato

memorigas al olivares-anoj kaj vizitantoj la gravecon de la urbo dum la "ora hispana jarcento".

Monumentoj

La Grafa Palaco.-

Temas pri belega konstruaĵo, starigita komence de la 16-a jarcento, kiel rezidejo de la Grafo kaj ankaŭ kiel administrejo de la graf-lando. Ĝi havas belan fasadon kaj centran korton, laŭ ĝenova stilo, kun marmoraj kolonoj. Ĉe la fasado estas videblaj kvin balkonoj kun moriskaj elementoj, tio estas karakterizaĵo de la sevila renesanca stilo. Nuntempe ĝi estas la urbodomo de la vilaĝo.

Turo de San Antonio.-

Starigita de la araboj dum la 11-a jarcento, ĝi utilis por kontroli apudajn vojojn. Ene de la turo ekzistis tri etaĝojn, tamen ili ruiniĝis. Ne ekzistas restaĵoj de ŝtuparo do, supozeble, ekzistis ligna ŝtuparo por ascendi de unu etaĝo en alian.

Kapitula Preĝejo de Nia Sinjorino de la Neĝoj.-

La dua Grafo de Olivares disponis monon en sia testamento cele la konstruon de kapelo sub la nomo de la Virgulino de la Neĝoj. La konstruo finiĝis en la jaro 1658. Kvankam pripensita unue nur kiel kapelo kie povus esti entombigitaj la membroj de la familio Guzmán, t.e. la grafoj de Olivares, oni ricevis privilegion de la Papo Urbano la 8-a por havi la rangon de kapitula preĝejo, kun abato, kanonikoj, 12 pastroj kaj ĉefpastro.

Fine de la monato septembro okazas la pilgrimado de la oliv-ekrikolto. Tiam, partoprenantoj en tiu festo veturas per tipaj ĉaroj, ornamitaj kun oliv-arbaj simboloj.

Gastromonio

Bongustaj kaj tipaj estas la legoma kuirajo kun kikero kaj gado. Ankaŭ kokido kun migdaloj kaj la kocido kun leontodoj.

Je la deserta horo, oni devas gustumi ringan kukon kun mielo kaj sukero, same oliv-oleajn tortojn kun oranĝo.

Festoj

Dum la monato aŭgusto okazas la festo de la Virgulino de la Neĝoj. Samtempe okazas ankaŭ tipa andaluzia foiro, kies origino estis besta foiro, unu el la plej antikvaj en la sevila provinco.

Kapitula preĝejo de Nia Sinjorino de la Neĝoj

*Venontinnumere
Turismi en ...*

GUADIX (Granado)

Laŭ decido de Hispana Esperanto-Federacio la Hispana Kongreso de Esperanto de la jaro 2023 okazos en la urbo Sevilo, de la 12-a ĝis la 15-a de oktobro. Sur la venonta numero ni jam informos pri programo, kongresejo, ekskursoj, kulturaj agadoj ktp.

Nun, vi ne forgesu rezervi tiujn tagojn por veni en Sevilon !

Notoj pri Esperanto kaj Andaluzio.

Juan Lobo Gago. Sevila anarkisto kaj esperantisto

Kiam la anarkisma movado ekdisvolviĝis fine de la 19-a jarcento, ties agadoj estis ofte konsiderataj de la tiama socio, ĉefe de la potenculoj, kiel krimaj aktoj. Élisée Reclus, fama franca anarkisto kaj kunulo en malliberejo de la inicianto de la anarkismo, la rusa Petro Kropotkin, eĉ pravigis ne nur teroristajn atakojn sed ankaŭ simplajn rabadojn faritaj de anarkistoj por supervivi, li konsideris tion nur kiel eksproprieton. Do, kiu ajn atako kontraŭ politikistoj, industriistoj, kapitalistoj aŭ komercistoj estis foje tre bone akceptata de anarkistoj dum tiuj unuaj jaroj, kvankam por la plejmulto el la socio ili estis rigardataj kiel krimuloj aŭ rabistoj.

En Andaluzio la maljusta distribuado de la tero kaj la ekzisto de ter-laboristoj kun mizeraj salajroj havigitaj de ĉiopovaj bienhavantoj faciligis la disvolviĝon de la anarkismo. Tiel, ĉi tiu movado en Andaluzio estis multe pli ofta dum la unuaj jardekoj de la pasinta jarcento ol aliaj politikaj movadoj, kiel socialismo aŭ komunismo.

Juan Lobo Gago

Alia flanko de la anarkisma movado en Andaluzio estis la kulturaj kaj edukaj agadoj. La profesoro de la Universitato de Kadizo, D-ro Gutiérrez Molina, asertas, ke la anarkismaj rondoj disvolvigis vastan kulturen agadon en nia lando. Tiel, ĉi tiu movado ebligis la eniron de avangardaj movadoj, kiel vegetaranismo, nudismo, novmaltusismo kaj Esperanto.

Tiel, kvankam ofte anarkistaj aktivistoj estis konsiderataj kiel krimuloj, kaj verdire rabadoj plenumitaj de ili ne mankis dum tiuj jaroj, sur alia flanko ili ĉiam okupiĝis pri kulturaj aferoj.

Unu el tiuj andaluziaj anarkistoj estis Juan Lobo Gago. Li naskiĝis en la sevila vilaĝo Gillena en la jaro 1909. Profesie li estis lignaĵisto, li aktive membris en la Sindikato de Lignaĵistoj, kies tegmenta asocio estis la anarkista sindikato CNT. Li estis ankaŭ aktiva membro de la Ibera Anarkisma Federacio FAI.

En septembro de la jaro 1930 li ekigis siajn krimajn agadojn, kvankam kiel dirite, tio neniam estis komprenata de lia kaj de kunuloj kiel krimo, sed kiel anarkistaj agadoj. En tiu jaro li, kun la helpo de tri pliaj anarkistoj, arm-en-mane ŝtelis bienon en Dos Hermanas (Sevilo). Post ĉi tiu rabo li foriris en Kadizon, tie li estis arestata nur unu monaton post la rabado kiam li lernis esperanton. Verdire, rabado aŭ "eksproprietigo" laŭ li, estis tiel grava kiel kultura agado, ekz. lernado de la internacia lingvo.

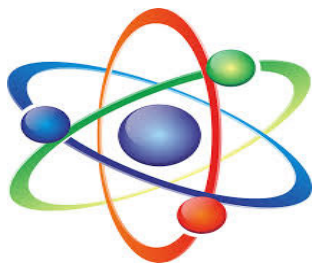
Pro tiu delikto li eniris en malliberejon, tamen la alveno de la respublika sistemo en Hispanion ebligis lian liberigon, dank' al amnistio aprobata de la unua respublika registaro. En la jaro 1932 Juan Lobo estis denove arestata post rabo en fabriko, prokuroro postulis dum la jura

proceso ses jarojn da enkarcerigo, tamen la kondamno ne estis tiel alta kaj fine de tiu sama jaro li denove estis libera. Li revenis en Sevilon kaj tie li ree estis arestata por nova rabado.

Juan Lobo Gabo, kiu uzis aliajn kaŝnomojn kiel Fernando García Jiménez aŭ José María Pagés Avilés, forfuĝis el Hispanio post la venko de la ribelanta armeo en la civitana milito. Unuamomente li iris en Francion kaj post la dua mondmilito li iris en Germanion. Tie li daŭrigis sian anarkistan agadon, ĉiam en kontakto kun aliaj anarkistaj hispanaj asocioj, kiuj ekziliigis en Meksikio post la milito. Sian kulturen flankon li neniam forgesis, do li estis ofta kunlaboranto kun la revuo "Tierra y Libertad", (Tero kaj Libero) eldonita de hispanaj anarkistoj en Meksikio.

Ĵurnalo "Tierra y Libertad" oficiala organo de la Ibera Anarkisma Federacio

$E = m c^2$ *Scienca Angulo*

Kiom da fojoj oni povas uzi oliv-oleon en fritado ?

Sciencaj esploristoj de la Universitato de Jaeno ekigas studon por scii kiom da fojoj estas eble uzi saman kvanton da oliv-oleo por friti manĝaĵojn. Sciate, ke post kelkaj kuiradoj, ĉiuj oleoj produktas ne-deziratajn postrestaĵojn. Do, la celo de tiu esploro estas koni ekzakte kiom da fojoj la oliv-oleo povos esti uzata kun bonaj uz-kondiĉoj. Ĉi tiu studo disvolviĝos ĝis la monato oktobro 2024.

Kompreneble, oni devas priatenti kelkajn variablojn, ne nur la kvaliton de la oliv-oleo, sed ankaŭ la kondiĉojn de la konservado, temperaturo, ktp. Unaumomente, oni kalkulas ke la oliv-oleo povas esti uzata pli ol duoble ol aliaj oleoj, kiel la sunflora.

La plej konataj kuiristoj preferas ne uzi saman oliv-oleon dum pli ol kvin fritadoj. Ĉiam post ĉiu uzo estas necese forĵeti eblajn postrestaĵojn produktitajn dum la fritado. Alia grava afero estas eviti kompletan bruligadon de la oliv-oleo, pro la fakto, ke bruligita oleo obskur-koloriĝas, kaj tiu koloro povas esti transmissiita al ontaj fritadoj. Tamen estas necese diri, ke oliv-oleo eltenas eĉ 200 gradojn antaŭ ol bruliĝi.

Ĉiuj oleoj post fritiĝo produktas kemiajn postrestaĵojn, nomitaj aldehidoj. Sciencistoj asertas, ke tro granda konsumo de aldehido ne estas taŭga por nia sano, kvankam oni devas diri, ke la homo mem, tio estas sen konsumo de oleo, produktas ankaŭ tiun kemian kombinaĵon. Krome, oliv-oleo estas la grasa likvo kiu, post varmigo, malpli produktas aldehidon, se ni komparas kun aliaj oleoj kiel tiuj el la sunfloro aŭ la lin-semoj. Do, friti manĝaĵojn kun oliv-oleo estas pli bona opcio ol uzi aliajn oleojn.

Oliv-oleo, la verda andaluzia oro

Flamenko

La "jabera"

La malaga fandango troviĝas ĉe la origino de pliaj flamenkaj kantaĵoj, inter ili la *malagueña*, la *rondeña*, la *serrana* kaj la *jabera*. Pri ĉi tiu lasta flamenka stilo, la *jabera*, oni devas diri, ke la unua literatura mencio pri ĝi aperis meze de la 19-a jarcento, kiam verkisto parolis pri du kantaĵoj aŭskultataj okaze de flamenka festo, unu la *malagueña*, alia la *jabera*.

La nomo mem de la kantaĵo "*jabera*" havas belan naskiĝon. Oni diras, ke en la malaga kvartalo *Trinidad* loĝis du fratinoj kies okupo estis la disvendado de sekigitaj faboj, uzitaj en tiu tempo kiel furaĝo por nutri bestojn.

En la hispana lingvo "faboj" estas "habas", ĉi vorto kun la aspiracio de la litero h, tipa en kelkaj andaluziaj lokoj, fariĝas "*jabas*" (prononcu: "habas"). Tiel, homoj kiuj disvendis tiun produkton estas "jaberos" (fab-vendistoj) aŭ "jaberas" (fab-vendistinoj). Tiuj du fratinoj surstrate prikriis por disvendi fabojn kun tre speciala flamenkigita melodio kaj tio fariĝis tre populara en Malago. Aperis tiam la flamenka kantaĵo la "*jabera*".

Kvartalo Trinidad en Malago
19-a jarcento

Rilate la kantaĵon mem, kvankam laŭdire ties origino situas ĉe la malaga fandango, verdire ĝi havas proprajn kaj tre malsimilajn karakterizaĵojn. Tiel, la *jabera* finiĝas per "rompita kadenco", ŝajnas ke la voĉo de la kantisto apenaŭ povos atingi la deziratan tonon. Same, dum la kantado la voĉo devas ascendi de basaj tonoj ĝis aliaj akutaj kaj ofte, la kantado estas malmola kaj raŭka. Pro tio, kelkaj fakuloj pri flamenko asertas, ke ĉi tiu kant-stilo ne povas deveni de la tipaj malagaj kantaĵoj, kiuj estas dolĉaj, plen-emociaj kaj profundaj. Se paroli pri la strukturo de la kantaĵo, la *jabera* enhavas koplojn

kun kvar aŭ kvin ok-silabaj versoj. Ofte kantistoj ornamas la kantadon per siaj propraj fiorituroj.

Se ni parolas pri kantistoj, *Niño de Málaga* en la jaro 1955 kantis *jabera*-n, kiu aperis en la Antologio de la Flamenka Kantado. Poste aliaj flamenkaj kantistoj kiel *Mimi* aŭ *El Canario de Madrid* kantis laŭ ĉi tiu stilo. Aliaj pli konataj flamenkaj kantistoj, kiel *Fosforito*, *Enrique Morente* aŭ *Curro Utrera*, de tempo al tempo ankaŭ kantis *jaberas*.

Francisco Eduardo Paloma Ligeró
El Niño de Málaga

"Malagueña de la Jabera"

*Ĉe mia koro mi vin portas
vi estas mia sola am'
kaj se mi de vi iam foras
mi ne trinkos el alia fontan'
eĉ se mi pro soif' mortas.*

"Jabera de Niño de Málaga"

*Berkonusojn mi iam tranĉis
en la pin-arbar de la am'
el la trunko rompiĝis split'
najl-vundis mian koron ĝi.
Mi mortis, ploru pri mi, virin'!*

Estas eble aŭskulti "jabera"-n de *El Niño de Málaga* ĉe:

https://youtu.be/RX4JDrXE0_I

Fervojista Angulo

La unua fervoja linio en Andaluzio

En la jaro 1829 la hispana registaro donis al S-ro José Díez Imbrechts, kadiza entreprenisto, koncesion je fervojoj, por la konstruado kaj ekspluatado de la linio inter Jerezo kaj El Puerto de Santa María. La ĉefa celo de ĉi tiu linio estis la transporto de bareloj da vino en Brition, tra la haveno de El Puerto de Santa María. Tamen, okazis financaj problemoj kaj la tiel nomata "trajno de la vino" devis atendi kelkajn jardekojn.

La hispana registaro donis koncesion en la jaro 1852 al S-ro José Joaquín Figueras por la konstruo kaj ekspluatado de fervoja linio inter Sevilo kaj Andújar, en la jaena provinco. La celo de ĉi tiu linio estis ebligi la komunikadon norden kun Kastilio kaj Madrido kaj suden kun Jerezo. Tiel, ekzistis fervoja linio inter Madrido kaj la atlantika haveno de Kadizo.

Stacidomo en Placo Armas en Sevilo

S-ro Figueras ekkolektis monon por konstrui la linion, tamen li baldaŭ rezignis sian pretendon konstrui la fervojan linion ĝis la vilaĝo Andújar. Fine, la linio estus konstruita inter Sevilo kaj Kordovo. Post la ekkonstruo de la unuaj fervojaj kilometroj S-ro Figueras vendis sian koncesion al franca kompanio, kiu en la jaro 1857 fondis la entreprenon "Fervoja Kompanio de Kordovo en Sevilon".

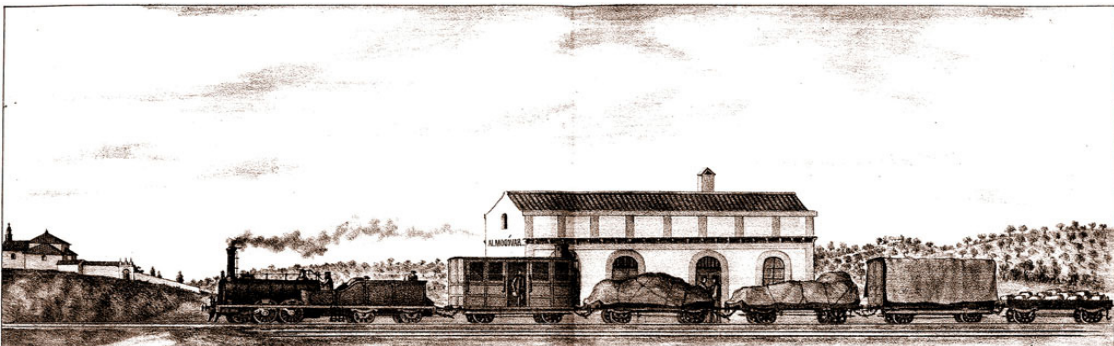
Stacidomo de Kordovo
19-a jarcento

Ĉi tiu nova kompanio daŭrogis la laborojn, jam komencitajn, de la antaŭa entreprenisto. Laboris en la konstruado de la fervojoj pli ol 3000 laboristoj, en la monato marto de 1859 la laboroj inter la urbo Sevilo kaj la vilaĝo Lora del Río jam estis finitaj. Same en aprilo finiĝis la konstruado inter Lora del Río kaj Kordovo, do, meze de la jaro 1859 la fervoja linio inter Kordovo kaj Sevilo jam estis preta. Onidire, la entuta kosto estis 27 milionoj da francaj frankoj.

Ekde la unuaj jaroj da funkciado la fervoja linio estis ege sukcesa, kvankam de tempo al tempo estis necese rekonstrui kelkajn relajn kilometrojn, ĉefe tiuj kiuj troviĝis tuj apud la rivero Gvadalkiviro, pro la oftaj altiĝoj de tiu rivero. La fervoja linio havis jenajn haltejojn:

Sevilo - La Rinconada - Tocina - Guadajoz - Lora del Río - Peñaflor - Hornachuelos - Palma del Río - Posadas - Villarrubia - Kordovo.

Kvankam la fervoja linio ne trapasis

Apude al la konstruo de fervoja linio estis necese konstrui ankaŭ stacidomojn, kiuj ankaŭ apartenis al la entrepreno kiu ricevis la koncesion je fervojo. En Sevilo la franca kompanio starigis stacidomon en la Placo Armas, kiu utilis kiel fervoja stacidomo ĝis la jaro 1992. Ĝi ankaŭ estis konata kiel "Stacidomo de Kordovo". Siafoje, en Kordovo, la stacidomon oni konstruis fine de la avenuo Ameriko, ĝuste tie, tiutempe, situis la plej fora limo de la urbo. Tiu stacidomo restis ankaŭ aktiva ĝis la jaro 1992.

du gravajn vilaĝojn, kiel Carmona kaj Ecija, la kompanio mem konstruis aŭ plibonigis vojojn por iri de Carmona en Guadajoz, kaj de Ecija al Palma del Río, tiel oni ebligis fervojan aliron de tiuj du grandaj sevilaj vilaĝoj.

La ekonomia rezultoj de la linio ĉiam estis bonaj. En la jaro 1875 la franca kompanio kontaktis kun alia grava fervoja kompanio MZA (Madrido-Zaragozo-Alakanto), kiu fine aĉetis ekspluatadon de la fervoja linio inter Sevilo kaj Kordovo, la unua konstruita en Andaluzio.

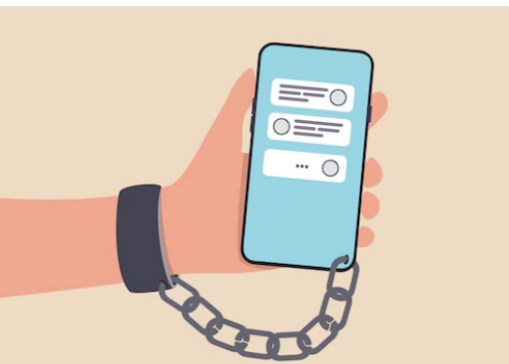
nun ni

junulara paĝo

NOMOFOBIO

Ĉu vi iam palpis la poŝojn de via pantalono por konstati, ke via smartfono estis tie? Ĉu vi tuj nervoziĝis ĉar la saĝtelefono ne troviĝis tie? Ĉu vi scias kio estas nomofobio?

Fobio estas psika perturbo karakterizata de intensa angoro rilate lok-situacion, socian situacion aŭ difinitan objekton, de kompulsia emo eviti tion. Ekzemple, se al vi kaŭzas malordon la fermitaj lokoj, vi suferas klostrofobion. Male, se vi evitas angore malfermitajn grandajn liberajn spacojn, eble vi suferas agorafobion.

Nuntempe, kiam multaj homoj uzas smartfonojn, ofte oni sentas angoron se ĝi ne povas esti uzata pro manko de vifia aliro, pro forkonsumiĝo de la baterio aŭ pro aliaj aferoj. Tiu angoro nomiĝas "nomofobio".

De kie devenas tiu vorto? Nomofobio devenas el la angla esprimo *non-mobile-phone-phobia*. La vorto aperis unuafoje en la jaro 2008.

Laŭ statistikoj preskaŭ la duono de la uzantoj de smartfonoj sentas tiun angoron, same en 90% el la uzantoj tio ne estas simpla fobio sed terura angoro. Se paroli pri genroj, viroj sentas pli ofte tiun nomofobion ol virinoj, pri la aĝo, estas pli ofte trovi tiun psikan perturbon inter junuloj 18 / 24 -jaraĝaj.

Psikologoj asertas, ke ne temas pri malsano, sed pri simptomo de dependeco al poŝ-telefono. Tiel, laŭ esploro de la Universitato de Granada, altgradaj nomofoboj tute ne akceptas la ideon eliri el la hejmo sen telefono, same, ili ne povas esti kvar horojn sen konsulti ĝin.

Aliaj asertas, ke nomofobio reale estas dependo de la teknologio. Tiel, multaj homoj bezonas revizii ofte ĉu oni ricevis en la smartfono mesaĝojn aŭ informojn, tio estas, konstati ĉiun sonon aŭ vibradon de la telefono. Alie, se oni konstatas tre ofte la smartfonon, tio pliiĝas la neceson revidi ĝin, ĉar laŭ esploro de brita universitato, des pli ni uzas la inteligentan telefonon ju pli nia streso pliiĝas, pro tio multfoje nomofobo imagas, ke la telefono sonis aŭ vibris.

Kaj vi? Ĉu vi bezonas revidi konstante vian telefonon?

LA KOSMA RADIADO

Restis multaj disigitaj triboj, ili luktis por pluvivi en mondo kun gigantaj bestoj. Ĉasantaj katoj estis la plej teruraj. Ni venis en la okcidentajn regionojn, ni sekvis sunon kaj esperon. Sed, ne estas facile esperi dum oni vivas. Laŭ niaj memoroj, neniu homo estis kapabla mortigi unu el tiuj bestoj kiuj vagadas sur la tero. Tiuj bestoj pligrandiĝis jarcenton post jarcento, tamen homoj restis kiel li ĉiam estis...

Staru kaj luktu! Se ni disigās, ni estos ĉasitaj unu post la alia !

Unuamomente, la anoj de mia tribo forkuris, sed laŭ mia ordono, ili haltigis kaj batalis.

Fine, timigita de niaj armiloj, la ĉas-kato returnis sin kaj foriris.

Mark neis per sia kapo. Dum la tuta vojaĝo li ofte ricevis kritikojn. Kelkfoje li deziris mortis sed li estis la tribestro kaj li devis iri antaŭen.

Du pliaj mortis. Kial? Nur pro revo! Almenaŭ tie orienten ni havis esperon plu vivi.

Ni mortas ĉi tie kiel en la oriento. Ni devas plu sekvi. Jen nia espero.

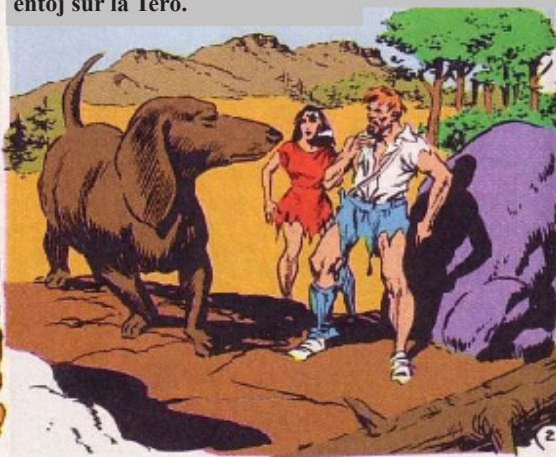
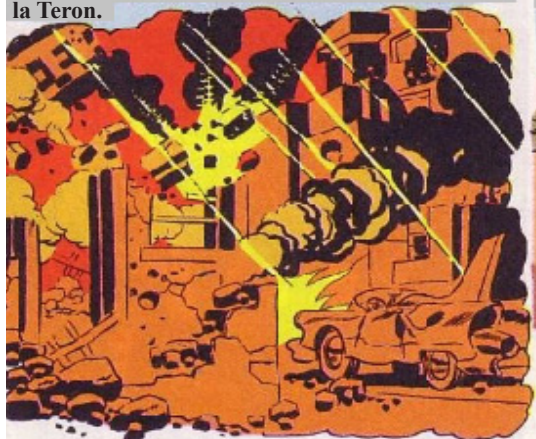
Ni ne rajtas ripoz. Ni devas sekvi antaŭen en ĉi tiu mondo de gigantaj bestoj. Ni devas memori la historion kiun niaj prapatroj rakontis... tiu tago kiam ĉio ekiĝis.

La detruado ne estis kaŭzita de homaj bomboj, sed de aerolitoj. Teruraj meteor-ŝtonoj falitaj sur la Teron.

Tuj, la radiado provokis strangajn rezultojn al vivaj entoj sur la Tero.

Ironio de la sorto, homoj toleris radiadon. Ni ne mutaciis. Ĉio ŝanĝiĝis, escepte ni...

Ni restis tute same. Ĉiuj bestoj kaj plantoj kreskis generacion post generacio, sed ni ne.

Homoj fariĝis facila predo. Ni revenis en primitivajn epokojn, sed ni memoris la rakontojn de niaj prauloj.

Antaŭ multe da tempo, homoj preparis sin por kruelaj bataloj. Tiel, ili amasigis armilojn en fora tero okcidenten. Kiam mi fariĝis tribestro mi renkontigis mian popolon ĉirkaŭ mi.

Ne, Mark! Forgesu vian ideon iri okcidenten. Ĉi tie ni naskiĝis, ĉi tie ni devas resti!

Mark parolis kaj la tuta tribo sekvis lin.

Multaj el ni mortos, tamen tiuj kiuj pluviros povos lukti sukcese kontraŭ la gigantaj bestoj.

Mi ne volas esti facila predo por gigantaj bestoj. Ni devas serĉi l'armilojn kiujn nia prauloj gardis. Ni iru okcidenten !

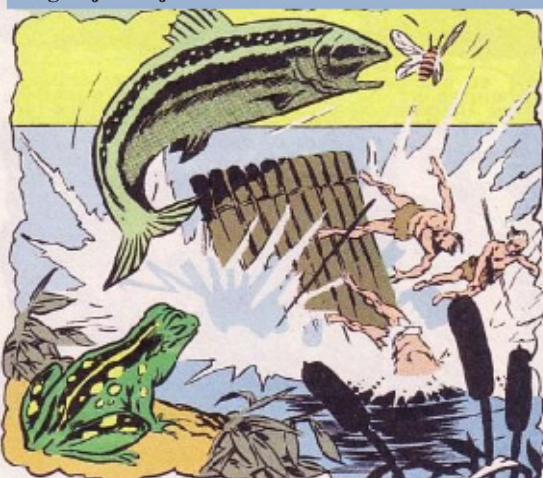
Miaj vortoj ekscitis popolon al marŝado kaj la luklado.

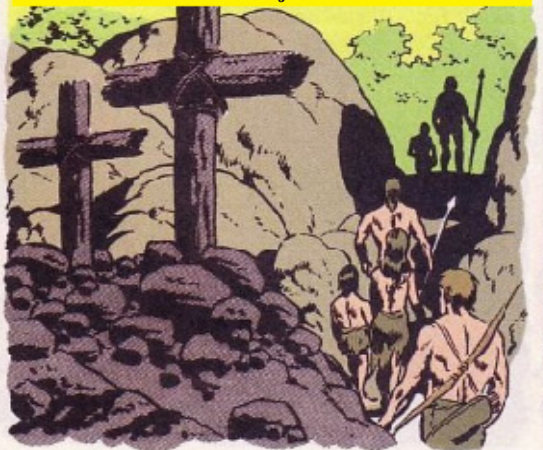
Ĉe la malgrandaj lacertoj kreskis. Homoj fariĝis ĝiaj preferaj insektoj.

Ĉiuloke ni estis facilaj predoj por antaŭtempe sendanĝeraj bestoj...

Ni markis tiujn lokojn kie niaj amikoj mortis, sed ni sekvis nian vojon okcidenten.

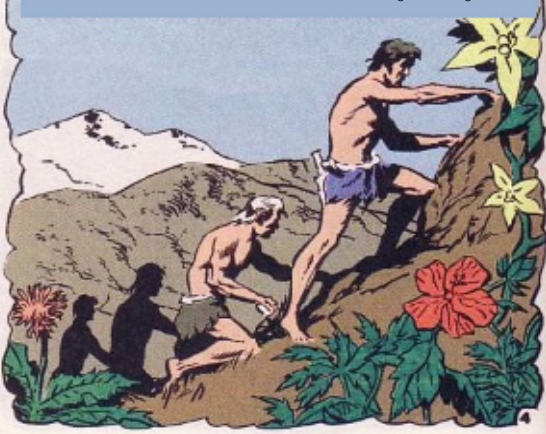
Pli ol 100 homoj komencis la vojon, nun nur restis apenaŭ 50. Tamen, ni daŭrigis antaŭen.

Post kelkaj jaroj da longa vojaĝo ni apenaŭ estis dek. Ni trapasis montarojn, riverojn, marojn kaj la plej dezertajn kaj sekajn terojn.

Kaj milfoje mi pensis: kial la mondo ŝanĝiĝis? Kial ni ne kreskis kiel la ceteraj bestoj?

Mi sentis angoron pro miaj pensoj, tamen miraklo okazis, post jaroj da vojaĝo mi trovis ĝin, la urbon.

Rigardu !!

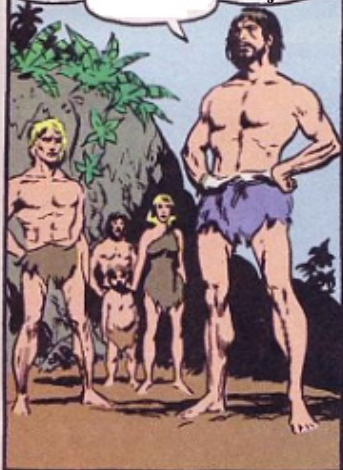

Niaj prauloj pravis! Ekzistas urbo tuj apud la maro. Jen ĝi!

Atendu!

Ni tendumos ĉi tie. Morgaŭ mi iros tute sola en la urbon. Mi eble trovos la armilojn.

Mi decidis iri sola. Se tie atendis min granda danĝero nur mi mortus, tamen mi vidis ke...

ĉio estis forlasita. La tuta urbo estis detruita. Neniu alia tribo loĝis tie. Eble tie troviĝus armiloj, sed ja neniu alia homo.

Mi revenis en la kamparon, tie teruraĵo okazis...

Mark!!!

Andreo! Kie estas la ceteraj kunuloj?

Mortintaj! Ĉiuj ili mortis !!!

Kio okazis?

Mi aŭskultis lian rakonton, tiam mi nur povis bedaŭri mian foriron

Kio okazis?

Lupoj. Ili atakis nin!

Andreo rakontis, ke lupoj atakis la kampadejon. Ili klopodis defendi sin, tamen nur li eskapis.

Kvankam ni atingos tiujn armilojn, ni eble ne sukcesos. Ili daŭre estos gigantoj!

Eble ni estas la lastaj anoj de la tribo, tamen restas pliaj homoj ie ajn.

La armiloj. Ĉu vi sukcesis trovi ilin?

Mi trovis ilin. Ni iru tien!

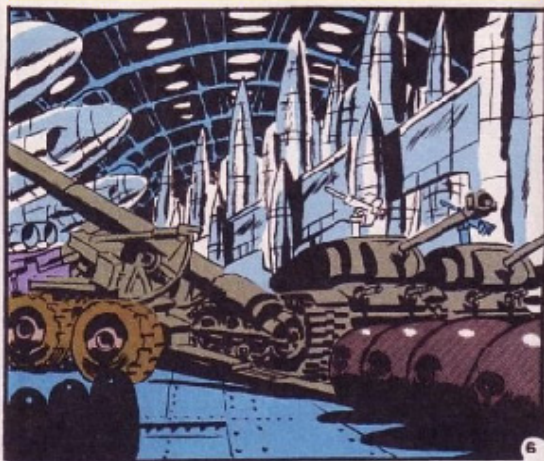
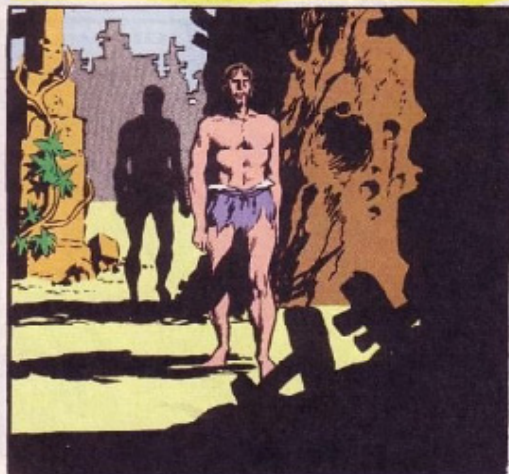

Dum la tuta iro li parolis pri la gigantoj, pri la radiado, pri la homoj kiu fariĝis predoj por ĉiuj bestoj, tamen mi ne atentis lin.

Tiam li silentiĝis, nienu bruo estis aŭdebla tie...

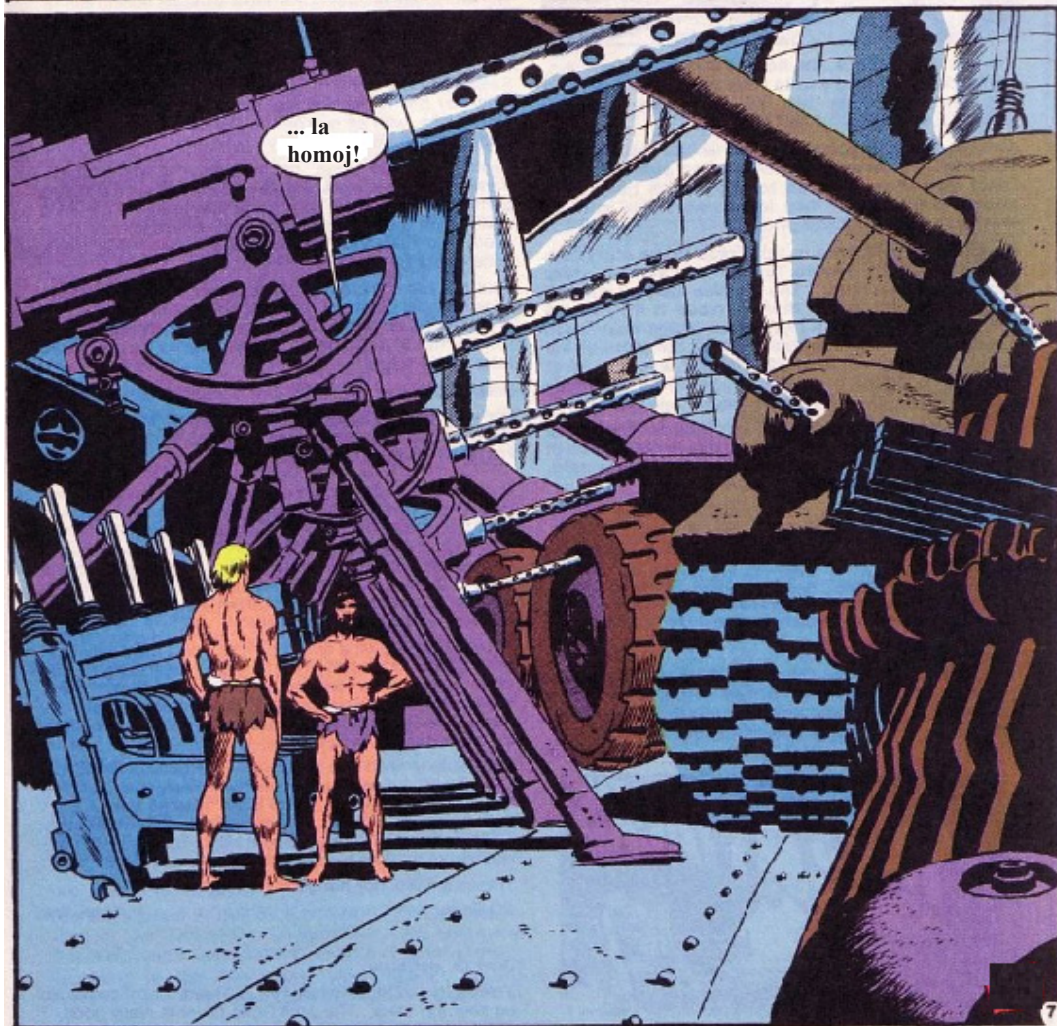
Tie estis raketoj kaj armiloj konstruitaj iam por mortigi homojn, nun ili utilus por mortigi gigantojn.

Tie amasiĝis milionoj da armiloj, tute ne-uzitaj, konstruitaj de homoj antaŭ multaj jarcentoj, sed...

Ne estis bestoj kaj vegetaĵoj kiuj ricevis la radion. Ili restis sensangaj, nur unu speco mutaciis kaj malgrandiĝis...

Ni eraris Andreo! Ni tute eraris. Ironie mi nun komprenas la tutan veron.

Andaluza Kuirarto

Kordova "mazamorra"

Oni diras, ke la mazamorra estas recepto kies origino troviĝas en la romia imperio. Tiel, en la libro de Apicius "De re coquinaria" (4-a jarcento p.K.), aperas kuirajo kies ingredientoj estas pano, oliv-oleo, vinagro, akvo kaj ajlo. En la 18-a jarcento, kiam populariĝis la kultivado de la tomato, frukto veninta de Ameriko, ĝi utilis por mildigi la ajlan guston, naskiĝis tiam la nuntempa kordovana salmorehon. Do, oni povas diri, ke la mazamorra estas la plej proksima antaŭajo de la salmoreho.

Jen la ingredientoj:

- Migdaloj, 100 gramoj.
- Pano, 200 gramoj, uzu prefere iom malmola pano de la pasinta tago.
- Salto.
- Vinagro.
- Oliv-oleo.
- Akvo.
- Ajlero.
- Nigraj olivoj.
- Malmole kuirita ovoj (2)

Oliv-oleo

Salto

Pano

Vinagro

Migdaloj

Ajlo

Akvo

Nigraj olivoj

Malmole kuiritaj ovoj

Kaj jen la preparado:

1) Trempu la panon en akvo. Memoru, ke pli konvenas por ĉi tiu recepto uzi iom malmolan panon, tiu kiu restis de la hieraŭa tago. Do, la celo trempi ĝin estas faciligi ties batado.

2) Pere de potenta kirlilo miksu la panon, jam sen akvo, salon, ajleron, vinagron kaj migdalojn. Ĉio miksitita iĝos blanka pasto.

3) Denove uzu la kirlilon, sed ĉi-foje kun malrapida potenco. Aldonu la oliv-oleon iom-post-iom. Aldonu poste sufiĉan kvanton da akvo. La pasto fariĝos pli likva.

4) Aldonu supre, kiel ornamaĵon, la nigrajn olivojn kaj tranĉitajn pecojn da kuiritaj ovoj.

BONAN APETITON !

Elektra kirlilo

Ĉu vi deziras kunlabori kun GAZETO ANDALUZIA?

Ĉi tiu revuo ne fariĝas dank'al artefarita intelekto? Tute ne! Ĝi aperas pro la penado kaj sindediĉo de homoj kiuj klopodas disvastigi la andaluzian kulturon pere de internacia lingvo. **Ĉu vi deziras kunlabori kun ni?** Se jes, ni estas pretaj aperigi viajn artikolojn, eseojn, desegnaĵojn, komentojn ktp. Ne hezitu! Andaluzio estas universo kaj estas necese uzi universalan lingvon por diskonigi ĝin.

Kontaktu kun:

cordoba@esperanto.ac

Misteroj kaj Legendoj de Andaluzio

Misteroj en Pilar de Moya (Jaeno)

Antaŭ kelkaj jarcentoj, kiam vojaĝoj fariĝis per ĉaroj kaj ĉevaloj, estis necese situi apud la vojo konstruaĵojn por ŝanĝi la ĉevalojn kaj ankaŭ por zorgi pri la necesojn de la vojaĝantoj. Kiam tiuj polvoplenaj vojoj iĝis asfaltistaj aŭtoŝoseoj, ankaŭ tiuj konstruaĵoj ŝanĝiĝis, do nuntempe multaj el ili estas aŭto-servejoj situataj flanke de la ŝoseoj.

Unu el ili, en la provinco Jaeno, troviĝas sur loko nomita "Pilar de Moya", ĝuste ĉe la voj-renkontiĝoj de la ŝoseoj A-306 kaj A-321. Sur tiu loko ekzistas baseno, kie homoj kaj ankaŭ ĉevaloj povis trinki akvon. Poste oni konstruis apudan aŭto-servejon, kun benzinejo kaj restoracio. Vi trovos ĝin se vi vojaĝas de Jaeno al Kordovo.

Pilar de Moya troviĝas je 20 kilometroj de la urbo Jaeno, la plej proksimaj vilaĝoj estas Torredonjimeno, je 7 kilometroj, kaj Porcuna je 14 kilometroj. Ĝi situas sur ebenaĵo, tie la aŭtoŝoseo sekvas rektajn liniojn, kelkaj el ili eĉ 5-kilometrojn longaj. Nur je 6 kilometroj ekzistas malfacila punkto, kie antaŭtempe ofte okazis akcidentoj.

"Pilar de Moya" en Jaeno, baseno kiu antaŭ jardekoj estis uzata por trinki akvon.

Eble unuavide temas pri trankvila loko, tamen, de antaŭ multaj jaroj strangaj eventoj okazas en tiu zono. Tie, misteraj entoj povas esti vidataj de tempo al tempo de stirantoj. Kelkaj el ili asertis, ke dum la stirado stranga figuro akompanis lin ekstere de la veturilo. Pro la fakto ke temas pri longaj rektoj, stiranto povas perfekte

rigardi tion kio okazas ekstere. Laŭdire, granda ento kun homa figuro kaj longa hararo situas apud la aŭtomobilo, eĉ se ĝi rapide iras.

Alie, stiranto asertis, ke subite aperis homo fronte al la veturilo, do la kolizio estis neevitebla. Kiam li povis haltigi la aŭtomobilon por rapide helpi la eblan vunditon, li konstatis, ke neniu estis sur la ŝoseo kaj eĉ la veturilo havis neniun spuron pri ebla kolizio. Sed ne nur tiuj strangaj incidentoj okazas sur la vojo, ankaŭ apud la baseno mem, de tempo al tempo, estas eble aŭdi kaj eĉ rigardi, laŭdire, infanojn en alitempaj vestaĵoj.

Kompreneble, neniu logika klarigo ekzistas por kompreni ĉi tiujn okazintaĵojn. Certe kelkaj akcidentoj okazis kiam la aŭtoŝoseo ne havis bonajn kondiĉojn, tamen vere tio okazis je kelkaj kilometroj, ne tuj apude.

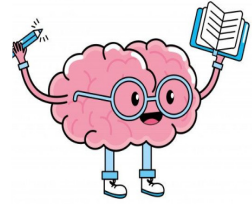
Same, antaŭ kelkaj jaroj labor-akcidento, kaŭzanta kelkajn mortojn, okazis en apuda oliv-olea fabriko, jam ne ekzistantaj. Laste, tuta familio de laboristoj venintaj en apudan kamparan domon por partopreni en la oliv-rikoltado mortis pro bruligo.

Ĝuse televid-programo diskonigis, tiujn strangajn fenomenojn kaj tiel Pilar de Moya fariĝis unu plia mistera loko de Jaeno, la plej mistera provinco en Andaluzio

Pilar de Moya troviĝas en voj-kruciĝo de la provinco Jaeno, inter la vilaĝoj Porcuna kaj Torredonjimeno.

Vorto-Ludoj

Krucvorto

	1	2	3	4	5	6	7
A							
B							
C		■				■	
Ĉ				■			
D							
E				■			
F							

HORIZONTALE

- A. Organizita taĉmento de laboristoj, kune laborantaj sub unu ĉefo.
- B. (*Inverse kaj adjektive*) Mamulo loĝantaj en kavoj, kiu tre rapidas dank'al siaj postaj kruroj.
- C. Konsonanto montranta unu el la ĉefpunktoj. ■ Videbla en la aŭtomobiloj de la urbo Ljubljano. ■ Verba finaĵo.
- Ĉ. Nomo de cifero. ■ (*Inverse kaj sen la lasta vokalo*) Antikva muzik-instrumento.
- D. (*Inverse*) Specialisto en scienco pri farado de vinoj.
- E. Ĝuste en ĉi tiu momento. ■ (*Inverse kaj sen la lasta vokalo*) Folio kie aperas reprezentita parto de la globa surfaco aŭ porcio de la astra ĉielo.
- F. (*Inverse*) Honortitolo de la plej gravaj religiaj ĉefoj de ŝijaismo.

VERTIKALE

1. Longa kaj cilindra peco el ligno uzata por sin apogi.
2. Videbla sur la aŭtomobiloj en la urbo Bejruto. ■ (*Inverse kaj sen la lasta vokalo*) Malgranda laŭborda ŝipo, rapide veturanta, havanta du aŭ tri mastojn.
3. Helena reĝo, alligita, en la Infero, al turniĝanta fajra rado.
4. (*Inverse kaj sen la lasta vokalo*) Ago kunigi plurajn aferojn per ia rilato de sinsekvo. ■ Romana cifero. ■ Simbolo de mezurunuo de pezo.
5. (*Adjektive*) Helena kaj Romana dio de la lumo, poezio kaj artoj.
6. Nomo de cifero. ■ (*Adjektive kaj plurale*) Estaĵo, apartenanta al la sekso kapabla gravediĝi kaj naski.
7. (*Inverse*) Unu el la kontinentoj.

Lingva Vojaĝo

Ĉu vi kapablas vojaĝi de la urbo Onubo ĝis Jaeno uzante nur vortojn?

Temas pri facila vojaĝo. Por solvi ĉi tiun enigmon vi devos nur diveni la kaŝitajn vortojn. Memoru, ke vi rajtas ŝanĝi nur unu literon en ĉiu paŝo.

O N U B O : la plej okcidenta provinca ĉefurbo en Andaluzio.

_____ : ricevu dum difinita tempo gazeton.

_____ : monunuo de orienta lando.

J A E N O : urbo kaj provinco en la nordo de Andaluzio, konata kiel "paradizo de la olivarbaro".

SOLVOJ AL LA PASINTAJ KRUCVORTO KAJ REBUSO

	1	2	3	4	5	6	7
A	A	M	E	N	T	O	J
B	Z	O	D	I	A	K	O
C	I	R	I		G		N
Ĉ	A	T	K	O	N		O
D	N	E	T		O	R	L
E	O	R	O		K	I	E
F	J	O	N	E	T	A	M

LINGVA VOJAĜO

- **AJAMONTO**
- **MAJORATO**
- **AMORANTO**
- **HOMARANO**
- **MOHAKARO**

HUMURO

Mi ne komprenas
kial la vorto "mallonga" estas
pli longa ol "longa".

Andaluzia Esperanto-Unuiĝo

Asociación Andaluza de Esperanto

Andaluzia Esperanto-Unuiĝo estas la asocio kiu strebas al la disvastigo de la internacia lingvo Esperanto en Andaluzio. Ĝi fondiĝis en la jaro 1984a danke al la iniciato de geesperantistoj de la provincoj Malago, Sevilo kaj Kordovo. Hodiaŭ apartenas kaj kunlaboras kun A.E.U. geesperantistoj de la tuta Andaluzio kaj eĉ ekster ĝi

La Asociación Andaluza de Esperanto es la organización que tiene como objetivo difundir la lengua internacional esperanto en Andalucía. Se fundó en el año 1984 gracias a la iniciativa de esperantistas de las provincias de Málaga, Sevilla y Córdoba. Hoy pertenecen y colaboran con AEU esperantistas de toda Andalucía y también de fuera de ella.

Estraro

Prezidanto / Presidente:
Vicepresidente / Viceprezidanto:
Sekretario / Secretario:
Kasisto / Cajero:
Voĉdonantoj / Vocales:

Directiva

Ángel Arquillos López
Fátima Jiménez García
José Mª Rodríguez Hernández
Mª Dolores Torres Mateo
Jordi Lietor López
Juan García del Río
Carlos Spinola
Alejandro Burgos Escalante
Juan Díaz Casado

Poŝta adreso / Dirección Postal: C/ Ánfora 6 5º D 29013 Málaga (Hispanio)
TTT-paĝo / Página web: www.esperanto.ac
Tvitero / Twitter: [@AndaluzioEO](https://twitter.com/AndaluzioEO)

[Aliaj adresoj de la E-movado / Otras direcciones del movimiento esperantista:](#)

Federación Española de Esperanto: www.esperanto.es
Asociación Universal de Esperanto: www.uea.org

81

a

HISPANA KONGRESO DE ESPERANTO

Sevilo, 12an-15an oktobro 2023